

AKOB

AKDENİZ OPERA ve BALE KULÜBÜ KÜLTÜR - SANAT DERGİSİ

28

Mediterranean Opera and Ballet Club Culture and Art Magazine

Fiyatı: 10 TL. K.K.T.C. Fiyatı: 12 TL.

Daniel Catán'ın Sihirli Operası Florenca en el Amazonas

Mersin'in Rengi

Hayatı Anlamanın ve
Anlatmanın En İyi Yolu

MÜZİK

Caz'a
Değinmek 5

Mersin'e Güzel "SES" Verenler

Müzik Eğitimcisi

ENGİN AKTUĞ

Doğumunun 110. Yıldönümünde

Cemal Reşid'in Operaları

Daniel Catán'ın Sihirli Operası Florecia en el Amazonas

Ömer Eğecioğlu
Santa Barbara, CA, ABD
omer@cs.ucsb.edu

“Opera insanların en önemli iki ifade şeklini bir araya getirmeye çalışır: şiir ve müzik. Benim için bu iki ögeyi başarılı bir şekilde bir araya koymak besteciliğin en yüce hedefidir. Ama kendi başlarına hem eksiksiz hem de mükemmel olan bu iki sanat dalını bir araya getirebilmek çok zordur. Opera müziğe hecelerin eklendiği bir form değildir, sözlerin melodi eklenerek sunulduğu bir ortam da değil. Opera kendini oluşturan bu iki ögeyi aşır yeni bir bileşim, yeni bir ifade tarzı oluşturma sanatıdır. Opera bestecisi inşa edeceği yapının temellerini çok derin atmak zorundadır. Bu derinlik de onu şiir ve müziğin kökenine götürür- zaten insanlığın da özü budur. Aşk, ölüm, korku, yalnızlık, mutluluk, tutku – hayatımızı üzerine kurduğumuz bu temeller aynı zamanda opera sanatının da üzerine odaklandığı konulardır. - Daniel Catán”

Esrarlı bir tropikal ormanın ortasından akan Amazon Nehri üzerinde seyreden El Dorado isimli istimbottaki yolcuların seyahati gerçekte kendilerini yeniden keşfetme yolculuğudur. Her birinin bu seyahatten gizli beklentileri ve umutları vardır. Aralarındaki efsanevi diva Florecia, gençlik yıllarının büyük aşkını geri getirmeye çalışmaktadır. Gerçek ve rüyanın birbirine karıştığı seyahatte Amazon Nehrinin büyüğü atmosferi ve beklenmedik tehlikeleri yolcuların umut ve hayallerini altüst eder.

Gabriel García Márquez'in romanlarından esinlenerek yazılan Florecia en el Amazonas (Florecia Amazonlar'da), Daniel Catán'ın tutkulu melodileri, yer yer Puccini ve Debussy'i anımsatan görkemli orkestrasyonu ile parlıyor, Amazon'un renkli doğasının sarhoş edici bir portresini çiziyor.

Los Angeles Operası, bu prodüksiyon için sansasyonel Şilili soprano Verónica Villarroel ve hızla yükselen soprano Lisette Oropesa dahil olmak üzere seçkin bir kadroyu bir araya getirdi. Florecia en el Amazonas, LA Operası tarafından ilk kez 1997 sezonunda sahnelenmişti. 2014 sezonundaki sunum bu prodüksiyonunun yeniden sahneye konması oluyor. Bu eser aynı zamanda belli başlı Amerikan opera toplulukları için özel olarak bestelenen ilk İspanyolca opera olmak özelliğine sahip. LA Operası, Houston Grand Operası ve Seattle Operası tarafından Daniel Catán'a ısmarlanan bu eser, 1996 yılındaki dünya prömiyeri ile Houston'da yeni operalar arasında izleyici katılım rekorunu kırmıştı.

Eser 1997'de LA Operası'nda sahnelendikten sonra, kısa bir zaman içinde Seattle (iki sezon), Cincinnati, Utah ve Colorado Operalarının repertuvarlarında yer aldı. Ardından Kolombiya, Meksika ve Almanya'da sahnelendi. Catán'ın Florecia'sı yeni bestelenmiş operalar arasında zamanımızın en başarılı eserlerinden biri olma yolunda.

Florencia en el Amazonas'ın bestecisi Daniel Catán, 2010 yılında Santa Clarita, Kaliforniya'da. (Fotoğraf: Ömer Eğecioğlu)

Besteci Daniel Catán (1949-2011)

Baba tarafı birkaç kuşak öncesi İstanbul'dan Meksika'ya göç etmiş olan Daniel Catán ile Il Postino'nun prömiyerinden önce yaptığım bir söyleşi AKOB dergisinde yayımlanmıştı. Meksika doğumlu bestecinin bitirdiği son opera Il Postino, 2010 yılındaki LA Operası prömiyerinde, yeni yazılmış operalar arasında bir diğer izleyici katılım rekoru kırmış, prömiyerinin hemen ardından Viyana ve Paris'te gösterilmişti. Il Postino'nun açılışında ünlü ozan Pablo Neruda'yı efsanevi tenor Plácido Domingo seslendiriyordu. Bu rol Catán tarafından zaten özellikle Domingo için yazılmıştı.

Daniel Catán yüksek öğrenimini İngiltere ve ABD'de tamamladı. Önce İngiltere'de felsefe okudu, daha sonra Princeton'da Milton Babbitt, James Randall ve Benjamin Boretz'in doktora öğrencisi olarak kompozisyon çalıştı. İnsan sesine özellikle uyan lirik ve romantik bir tarzda yazan besteci yer yer Puccini, Debussy ve Strauss'u anımsatan zengin bir orkestrasyona ve anlatım stiline sahiptir. Latin müzik aletleri ve ritimleri, müziğinde sık sık yer alır.

Bestecinin 2011 yılında, 62 yaşında beklenmedik ölümü opera dünyasını yasa boğdu.

Daniel Catán ile yaptığım söyleşi, Il Postino'nun dünya prömiyerinin eleştirisi ve üstadın zamansız ölümü nedeniyle AKOB dergisinin yayınladığı anma yazısının tarih ve detayları kaynakçada bulunabilir.

“Büyülü gerçekçilik”

“Yüzyıllık Yalnızlık” ve “Kolera Günlerinde Aşk” gibi romanlarıyla tanıdığımız Nobel Ödüllü Kolombiyalı ünlü yazar Gabriel Garcia Marquez, “Büyülü gerçekçilik” adı verilen ve olağanüstü olaylarla günlük hayatı bir araya getiren tarzın öncülerindendi. Oldukça müziksever olan yazarın dolaylı olarak operaya da katkısı var. Eserlerinden yola çıkarak yazılan en az iki opera bulunuyor: Daniel Catán'ın eseri, Florencia en

el Amazonas ve Macar besteci Peter Eötvös'ün operası, Love and Other Demons (2008).

Florencia'nın Librettosu

Florencia'da karakterler ve öykünün genel tarzı büyük ölçüde Marquez'in etkisi altındadır. “Kolera Günlerinde Aşk” romanının şiirsel havası eser. Eserin tarzında bir öykünün operaya uyarlanması söz konusu olduğunda Marquez bizzat ilgilenmiş ve librettosu Marquez'in mutabakatıyla Catán'a özellikle önerdiği öğrencisi Marcela Fuentes-Berain tarafından 1995'te yazılmıştır.

Florencia en el Amazonas'ın bestecisi Daniel Catán, 2010 yılında Santa Clarita, Kaliforniya'da. (Fotoğraf: Ömer Eğecioğlu)

Florencia'nın Karakterleri

El Dorado adlı istimbott, Kolombiya'nın güneyindeki Leticia'dan kalkarak vahşi ormanlar ortasındaki Manaus'a gitmek üzere Amazon Nehri üzerinde yola çıkar. Yolcular yeniden açılacak olan Manaus operasında ünlü soprano Florencia Grimaldi'yi dinlemeye gitmektedirler.

Nehir üzerinde yapılan yolculuk, bilinmeyen korkusunu ve yolcuların geçmişle yüzleşme zamanını yansıtan bir süreçtir. Bu yüzleşme, yolcular arasındaki biri genç, biri orta yaşlı iki çift ve istimbotta tebdili kıyafet seyahat eden divanın kendisi için değişik şekillerde açığa çıkar.

Anlatılan olayın geçtiği zaman olan 20. yüzyıl başından yirmi sene kadar önce, Güney Amerika'dan ayrılarak uluslararası bir operatik kariyere adım atmış olan Florencia, muhteşem vokal yeteneğini aşkı ile ortaya çıkaran, ona ilham veren ve uluslararası bir diva olmasının yolunu açan sevgilisi kelebek avcısı Cristóbal'a sırtını dönmüştür ve şimdi bunun pişmanlığı içindedir.

Yolcular arasında Florencia'nın yaşam öyküsünü yazmak üzere araştırmalar yapmakta olan Rosalba adlı genç bir kadın

bulunmaktadır. Rosalba bu yolculuğa, Manaus'ta Florencia ile bir söyleşi yapmak üzere çıkmıştır ama El Dorado'daki divayı tanımaz.

Kaptan'ın yeğeni Arcadio da tayfa olarak istimbottadır. Arcadio yeni dünyaların özlemi içindedir. Rosalba ile aralarında doğacak aşk onun da hayatını değiştirecektir.

Bir de mutsuz çift vardır El Dorado'da: Paula ve Alvaro. Bu orta yaşlı çift kaybettikleri aşkı yeniden bulmaya çalışmaktadırlar.

Bu yolculara ek olarak, varlığı her an hissedilebilen ve şekilden şekile girme yeteneğine sahip gizemli nehir yaratığı Riolobo, yolcular, orman, nehir tanrıları ve seyirciler arasında bir köprüdür.

Şiddetli bir fırtına tekneyi kayalara oturtur. Sonunda hedeflerine varırlar ama Manaus'ta çıkan kolera salgını yüzünden kimsenin istimbottan ayrılması mümkün olmaz.

2 perde ve 17 sahneden oluşan operadaki karakterler şöyle:

Florencia Grimaldi (soprano)

Riolobo (bas-bariton)

Rosalba (soprano)

Arcadio (tenor)

Paula (mezo-soprano)

Alvaro (bariton)

Kaptan (bas)

Koro

Florencia'nın Özeti

1. Perde

Şekil değiştirebilen gizemli yaratık Riolobo, nehir kıyısında El Dorado istimbottunun vahşi Amazon Ormanlarının ortasındaki Manaus'a doğru hareket etmek üzere hazır olduğunu söyler. Ayrıldığı Güney Amerika'ya yirmi yılı aşkın bir zamandır ayak basmamış olan destansı diva Florencia Grimaldi, Manaus'ta operanın yeniden açılışı münasebetiyle bir konser verecektir. İskele yoluna kalabalık bir satıcı güruhu toplanmıştır. Ekzotik meyveler, yemişler, renkli kuşlar, aşk iksirleri ve tılsımlar satan yerlilerin arasından gemiye binen yolcular görünür: Florencia Grimaldi'nin yaşam öyküsü üzerine araştırma yapan genç gazeteci kız Rosalba, Florencia'yı dinlemek üzere bu yolculuğa çıkan ve bu sayede mutsuz evliliklerini canlandırmaya çalışan orta yaşlı çift Paula ve Alvaro ve tebdili kıyafet seyahat eden diva Florencia bu yolcular arasındadır.

Gemi kalabalık iskeleden açılırken Florencia hayatının boşluğundan ve kendini bulma isteğinden söz ederek ayrıldığı

eski sevgilisi Cristóbal'a olan hasretini anlatır. Cristóbal çok ender bir tür kelebek olan Emerald Muse'un peşinde bir kelebek avcısıdır. Bu arada Rosalba'nın nehre düşen not defterini kaybolmaktan kurtaran kaptanın yeğeni Arcadio bu sayede Rosalba ile tanışır. İki genç hayat, aşk, tutkuları ve özlemleri hakkında konuşurlar. Paula ve Alvaro güvertede yemek yemek için gelirler ama menüdeki alışılmamış seçenekler (iguana gibi) onları sadece daha fazla didişmeye iter.

Soprano Florencia Grimaldi (Verónica Villarroel), Manaus'taki operanın yeniden açılışını yapmak üzere kendisini götürecek olan El Dorado istimbottunda.
[Fotoğraf: Craig T. Mathew]

Ormandaki yaratıkların sesinden uyanan Florencia, kendisini tanıyamayan kaptandan bir kelebek avcısının hiç bir iz bırakmadan Amazon'da kaybolduğunu öğrenir, Cristóbal'ı kaybetmiş olabileceğini anlar. Daha sonra tartışmalı geçen bir iskambil oyunu, Rosalba ve Arcadio arasında gelişen sevgiyi ve Paula ile Alvaro'nun arasındaki gerginliği ortaya koyar. Bir anda ortaya çıkan şiddetli fırtına gemiyi akıntılar arasında çalkalarken pembe bir yağmura şahit olurlar.

Alvaro geminin yüzen ağaç gövdelerine çarpmasını önlemeye çalışırken nehre düşer. Kaptan ise kafasını çarpıp bayılmıştır. Bir nehir-perisi olarak ortaya çıkan Riolobo, nehir tanrılarına gemiyi kurtarmaları için yalvarır. Arcadio dümene geçer ama bütün uğraşlarına rağmen El Dorado'nun karaya oturmasını önleyemez.

2. Perde

Fırtınayı takip eden dinginlikte Florencia, kendine hala yaşayıp yaşamadığını sorar. Arcadio ve Rosalba fırtınadan sağlam çıktıklarına sevinirler ama karşılıklı hissettikleri güçlü hislere kendilerini bırakıp aşkın kurbanı olmayacaklarına, Paula ve Alvaro gibi hayal kırıklığı yaşamayacaklarına söz verirler. Paula, Alvaro'yu kaybetmenin kederi içindedir, birbirlerini ayıran duvarın kaybolan aşkları değil de kişisel gururları olduğunu anlar. Riolobo tekrar nehir tanrılarına yardım etmeleri için seslenir. Birden Alvaro güvertede belirir,

ölümünden Paula'nın sesini duyarak döndüğünü söyler. Florencia Alvaro'ya fırtınada herkesin hayatını kurtardığı için bütün yolcular adına teşekkür eder. Manaus'a doğru tekrar yola çıkarlar.

Rosalba defterinde iki senedir topladığı bilgilerin ıslandığı için okunmaz olduğunu görür ama Florencia genç kadına bunun telafi edilmez bir kayıp olmadığını söyler. İki kadın Florencia'nın üstün müzik yeteneğinin nereden kaynaklandığı üzerine tartışmaya başlarlar. Florencia, divanın yeteneğinin bir insanın aşkından kaynaklandığını söyleyince Rosalba karşısındaki kadının hayranı olduğu opera sanatçısı olduğunu anlar.

Gemideki iki çift de birbirlerine ne kadar ihtiyaçları olduğunu görmüşlerdir. El Dorado, Manaus'a yaklaşıyor, ama kolera salgını nedeniyle karaya çıkmaları mümkün değildir. El Dorado tabutlar arasında yüzmektedir. Arayışları sonuçsuz kalan Florencia, ölmüş bile olsa, Cristóbal'ın sesine kulak vereceğine emindir. Bütün varlığı bir kelebeğe dönüşerek, Cristóbal'le mistik bir buluşmaya doğru göğe yükselir...

Amazon'un Ortasında Teatro Amazonas

Eğer Manaus'ta, Amazon'un ortasında bir opera binası kavramı size büyülü gerçekçilik için bile pek fantastik geliyorsa, bu yerin gerçek olduğunu belirtmekte fayda var. 19. yüzyılın sonunda Brezilyalı zengin kauçuk baronları paralarını harcamak için gösterişli yollar arıyorlardı. Siz de bir kauçuk baronu olsanız Amazon'un ortasına bir opera salonu yapmaz mıydınız?

Neo-klasik tarzdaki Teatro Amazonas (Amazon Tiyatrosu) Manaus'ta hiç bir masraftan kaçınılmadan inşa edildi. 7 Ocak 1897 tarihindeki açılış temsilinde sahnede dünyaca ünlü İtalyan tenor Enrico Caruso yer aldı. Ama 20. yüzyılın başında sentetik kauçuğun icadı ile Manaus ana gelir kaynağını kaybetti ve opera kapandı. Salon ünlü yönetmen Werner Herzog'un Fitzcarraldo (1982) filmi için çekim yeri olarak kullanılabilece kadar sessiz kaldı. Sonra tekrar unutuldu. İşin

Manaus Operaevi
Teatro Amazonas
1884 yılında başlayan inşaatı
15 yıl kadar sürmüştür.

Sanal tur: <http://www.destination360.com/south-america/brazil/manaus-opera-house/virtual-tour>

güzel tarafı yerel idarenin, yani devletin büyük desteği ile Manaus opera salonu ve yeni orkestrası, 21. yüzyılın başında tekrar faaliyete geçmiş bulunuyor.

LA Operası'nın 2014 Florencia prodüksiyonu

LA Operası'nın 2014 Kasım-Aralık prodüksiyonunda çok seçkin bir sanatçı kadrosu yer alıyordu: Şilili sansasyonel soprano Verónica Villarroel (Florencia), Arjantin doğumlu Avusturyalı bariton José Carbó (Riolobo), Amerikalı soprano Lisette Oropesa (Rosalba), Meksikalı tenor Arturo Chacón-Cruz (Arcadio), İspanyol mezo-soprano Nancy Fabiola Herrera (Paula), Amerikan bariton Gordon Hawkins (Alvaro) ve Amerikan bas-bariton David Pittsinger (Kaptan). Bu prodüksiyon gerçekten sahnede her biri başarılı olan yıldız sanatçılarla doluydu.

Florencia an el Amazonas'ın 2014 LA Operası sunumunda yer alan ses sanatçıları:

Verónica Villarroel (Florencia), José Carbó (Riolobo), Lisette Oropesa (Rosalba), Arturo Chacón-Cruz (Arcadio), Nancy Fabiola Herrera (Paula), Gordon Hawkins (Alvaro), David Pittsinger (Kaptan).

Verónica Villarroel (Florencia)

Şili doğumlu soprano uluslararası opera dünyasının en önemli sanatçıları arasında yer alıyor. Sahneye çıktığı yerler arasında Los Angeles Operası, New York City Met, Londra Covent Garden, Milano La Scala, Madrid Teatro Real, Barcelona Teatro de Liceu, Toulouse Théâtre du Capitole, San Francisco Operası, Dallas Operası, Münih Operası, Monte Carlo Gran Teatro, Washington D.C. Kennedy Center ve Tokyo New National Theatre sayılabilir.

LA Operası'nda ilk kez 1992'de La Traviata'da Violetta'yı seslendiren Villarroel, daha sonra yine bu şehirde El Gato Montés'de Soleá (1994), Faust'ta Marguerite (1994), Pagliacci'de Nedda (1996), Madame Butterfly'da Cio-Cio-San (2004) ve Idomeneo'da Elettra (2004) olarak yer almıştı. Bu performans Villarroel'in Florencia'yı ilk seslendirdiği oluyor.

Villarroel'in sürükleyici sesi, operanın gelmiş geçmiş büyük sopranalarının geleneğinde, nereden başladığı belli olmayan bir şekilde yükselip güç kazanıyor ve baş döndürücü bir enerjiye erişiyor.

José Carbó (Riolobo)

Bariton José Carbó, Riolobo'yu derin ve tok sesiyle canlandırdı. Sahnede rol icabı çok hareket etmesi, bir ara da kanatlanıp uçuşması gerekiyordu. Neyse ki operada herşey mümkün!

Bariton José Carbó, gizemli nehir yarattığı Riolobo rolünde uçmaya hazırlanıyor.
Fotoğraf: Craig T. Mathew

Lisette Oropesa (Rosalba)

Soprano Lisette Oropesa ise LA Operası'nda ilk kez yer alıyor. Bu lirik sopranonun hiç güç harcamadan söylediği hissini veren yüksek notaları, narin ve temiz bir sesi ve alımlı bir sahne kişiliği var.

Arturo Chacón-Cruz (Arcadia)

Meksikalı tenor Arturo Chacón-Cruz daha önce LA Operası ile La Boheme ve La Traviata'da izlenmişti. Chacón-Cruz özellikle yüksek notalarda çok tatlı bir tona sahip. Son yıllarda dünyanın dört bir tarafında Bellini-Donizetti'den, Puccini-Verdi'ye geniş bir yelpazeyi kapsayan lirik rolleri başarıyla söylüyor.

Nancy Fabiola Herrera (Paula)

İspanyol mezo-soprano Nancy Fabiola Herrera güçlü sesiyle karşımızdaydı. Fabiola'yı, Il Postino'nun 2010 yılı dünya prömiyerinde Beatrice'in teyzesi Donna Rosa olarak izlemiştik.

Gordon Hawkins (Alvaro)

LA Operası'nın 2009 sezonundaki Das Rheingold'da cüce Alberich olan, Pavarotti Yarışması birincisi Gordon Hawkins, Florencia'da Alvaro karakteri olarak karşımızdaydı.

Grant Gershon'un yönetimindeki LA Operası Orkestrası, Florencia en el Amazonas'ın başında sahne arkasındaki renkli Amazon projeksiyonu önünde.
Fotoğraf: Craig T. Mathew

David Pittsinger (Kaptan)

Amerikalı bas-bariton David Pittsinger baroktan modern çağın eserlerine kadar uzanan geniş bir repertuvar sahibi bir sanatçı. Sesinin tatmin edici güzelliğinin yanısıra, sahnede rol yapma yeteneği de hatırı sayılır nitelikte. Florencia'da seslendirdiği kaptanın felsefi değerlendirmeleri de var. Örneğin artık bir oraya bir buraya gidip gelmekten bıktığını ve denizciliği bırakacağını söyleyen yeğeni Arcadio'ya şöyle diyor:

*“Yanıyorsun Arcadio, gidip gelmek değil
Herşey sürekli ilerler
Hayatta geri gitmek yok
Atılan her adım başka
Hiçbir dönüş geriye değil”*

Arcadio, amcasına hayatı hakkında ne düşündüğünü sorduğunda aldığı cevap da şu:

“Kim bir başkasının hayatı hakkında düşünebilir ki?”

El Dorado'nun güvertesinde bir beşli:

Yukarıda solda Kaptan, sağda Paula ve Alvaro çifti, aşağıda ise Rosalba ve Florencia.

Fotoğraf: Craig T. Mathew

Ses Sanatçılarının Yorumu

Opera boyunca David Pittsinger'in tenor Arturo Chacón-Cruz ile olan kaptan-yeğen düetleri çok uyumluydu. Topluluk için yazılmış olan parçalar arasında Rosalba-Arcadio ve Paula-Alvoro çiftlerinin birinci perdedeki iskambil oyunu sonrası söyledikleri "Esa es la diferencia" dörtlüsü, yine birinci perdenin sonuna doğru Kaptan, Paula, Alvaro, Rosalba ve Florencia'nın yer aldığı beşli, büyük ustalıkla bir araya konulmuştu.

Rosalba ve Arcadio'nun ikinci perdede söyledikleri güzel düetin bir ilginç yanı da izleyicilerin bunun bir aşk düeti olduğunu anlamalarına rağmen, karakterlerin birbirlerine nasıl aşık olmamaları gerektiğini tekrarlamalarıydı. Bu düette tenor Arturo Chacón-Cruz hünerini gerçekten gösterdi.

Florencia'nın kişiliğinin değişik yönlerini yansıtan ilk ayağı, daha sonra Rosalba ile söylediği renkli düet ve operanın bitiminde sevgilisi Cristóbal'a sesleniş ayağı, Verónica Villarreal'in üstün yorumu ile çok etkileyiciydi. Florencia'nın son ayağı herkesin nefesini kesti diyebilirim.

Orkestra ve Prodüksiyon

Orkestra şefi Grant Gershon, 2001'den beri LA Operası'nın Master Chorale topluluğunun şefliğini yapıyor. Kendisi 2010'da Catán'ın Il Postino operasının dünya prömiyerini yönetmişti. LA Operası orkestrası Gershon'un şefliğinde titiz, canlı, ve tertemiz bir performans sergiledi, özellikle nefesli sazlar çok etkileyiciydi.

Bu sunumun Amerikalı yönetmeni Francesca Zambello, LA Operası'nın 1997 prodüksiyonunu da yapan sanatçı. İzlediğim bu 2014 sunumunda, Catán'ın müziğinin güzelliği, orkestra tarafından kusursuz yorumu, ses sanatçılarının üstün başarısı şüphe götürmez nitelikteydi. Prodüksiyonun ise daha renkli ve inandırıcı olabileceğini düşünüyorum. İki perde boyunca sahnede yer alan ve olduğu yerde döndürülebilen istimbol El Dorado'yu izleyiciler değişik açılardan görebiliyorlardı. Bu sayede olaylar teknenin değişik yerlerinde yer alabiliyordu; üst güverte, restoran, kamaralar... Ama her an görüş sahamızda olduğu için El Dorado karakterleri de bir anlamda yutuluyordu. Bazı sahneleri, geri planı dinleyicinin hayal gücüne bırakarak, daha renkli yerlere taşımak uygun olurdu sanırım.

Beklediğimiz pembe yağmur sadece basit bir ışık oyunuydu. Ayrıca şekil değiştirebilen nehir yaratığı Riolobo, uzun süre bir tayfadan ayırılmaz görünümdeydi. Riolobo'nun daha fantastik canlandırılması Marquez'in tarzına daha yakıştırdı sanırım. Özet olarak, birkaç sene önce Wagner'in Yüzük Festivali için bir servet harcayan LA Operası, Florencia için kesenin ağzını biraz daha açabilirdi.

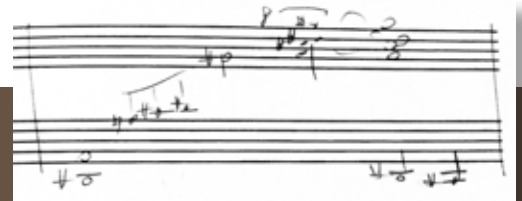
Albany Records'un 2002 yılında çıkardığı ve Houston Grand Operası'nın şef Patrick Summers yönetiminde seslendirdiği Florencia en el Amazonas CD kaydının kapağı.

Bu canlı kayıta Florencia'yı soprano Patricia Schuman seslendiriyor.

Catán'ın Kendi Sözleriyle Florencia'nın Müziği

Besteci Daniel Catán operanın Los Angeles'teki 1997 icrasından önce verdiği açıklamalı konuşmada ve daha sonra yaptığı söyleşilerde Florencia'nın yaratılış serüvenini ve opera üzerine görüşlerini anlatıyor:

"Florencia en el Amazonas benim üçüncü operamdır. Başlangıcından itibaren, yani üzerinde çalışılabilecek bir konu arama safhasından bitimine kadar, bu çok mutlu bir çalışma dönemine rastladım..."

Daniel Catán'ın elyazısıyla müziğinden bir örnek.

1994'te San Diego'da ikinci operam Rappaccini's Daughter'ın başarılı prömiyeri yapılmıştı. Bu operada kullandığım bazı fikirleri daha derinleştirmek istiyordum. Operanın

geçtiği sihirli bahçeyi betimlemek üzere hayal dünyamı sınırlamaksızın çalışmıştım. Baştan çıkarıcı, parıltılı, büyüleyici bir müzik yazmak istiyordum. Orkestra için bu modele göre yazmaya başladım; özellikle nefesli sazlar bana bu bahçenin karakterini çok iyi yakalıyor gibi geldi. Bu tarz yazımı geliştirmeye devam etmek arzusuyla bu büyülü sesleri kullanabileceğim bir konu aramaya başladım...”

Bu konunun Amazon Nehrini ve tropik ormanın renklerini içermesi fikri, yazar arkadaşı Álvaro Mutis’in evinde yaptığı sohbetlerde yavaş yavaş ortaya çıkmış. Catán heyecanla çalışmaya başlamış. Amazon hakkında şöyle yazıyor:

“Vahşi orman korkutucudur çünkü sizi kendinize bakmaya zorlar, en büyük korkularınızla yüzleştirir. Ruhunuzun, kalbinizin bir aynası olur. Ama tropik ormanda günün doğuşundan daha muhteşem birşey olamaz: böcek ve kuş seslerinin ördüğü şahane ses dokusu, yeşilliğin iç açıcı tazeliği, çiçeklerin şaşırtıcı şekil ve renkleri, güneşin büyüklüğü... Aklıma çok tatlı müziksel interlüdler gelmeye başladı; yıldızlı bir gece, göğe karşı bir teknenin silüeti ve vahşi ormanın gece fısıltıları. Arplar ve marimba eşliğinde mükemmel ve taze yeşil bir gündeğumunu duydum kulağımda; güneş, ıslıl ıslıl ve oyuncu tanrıların yarattığı devasa bir portakal olarak nehirde doğarken. Yeni operamın nerede geçeceğini bulmuştum ve yazmak istediğim müziğin nasıl olması gerektiğini de biliyordum. Her düşüncem, her Amazon resmi bana tınlar, melodiler ve ritimler taşıyordu. O zamanlar harikulade bir ses çıkaran djembe denilen bir Afrika davulu keşfettim. Hem tropik yağmurların körpe sesini hem de korkutucu fırtınaların boğuk gürültüsünü çıkarabiliyordu. Bunlardan bir ya da ikisini orkestrada kullanmaya karar verdim. Bir de çelik tambur ilgimi çekti, Karayipler’de kullanılan o pratik müzik aleti. Benim de müziğimde kullanmam gerekiyordu tabii! Sonra marimbayı düşündüm, çıkardığı o tatlı tahta sesleri flüt, klarinet ve arpla çok güzel uyuyordu. Bu müzik aletlerinin ses verme nitelikleri bana, akışıyla değişen tınları olan, ve yoluna gelen herşeyi değiştiren nehrin sesini çok iyi yansıtıyor gibi geldi...”

Daniel Catán’ın Florencia en el Amazonas’ın egzotik havasını yaratmak için kullandığı bir kaç vurmali çalgı: Afrika davulu djembe (cembe), çelik tambur, marimba.

Catán , Gabriel Garcia Marquez’i görmek üzere Kolombiya’ya, sonra da operadaki karakterler gibi, Amazon üzerinden Manaus’a gitmiş:

“Amazon Nehrinden Manaus’a gittik. Amazon kendi başına bir dünya. Bir anlamda da uygarlığın sınırı. Çöller veya Antarktika gibi yerlerden de değişik; çünkü karşınıza çıkan, sizi uygarlıktan ayıran ıssızlık ve çıplaklık değil, Amazon’da öbür taraf hayat kaynıyor, bu sınırın ötesinde karşılaştığınız bambaşka birşey...”

Operadaki nehir yolculuğunda Florencia’nın ve El Dorado’daki diğer yolcuların ortak kaderi üzerine Dante’den alıntı yapıyor:

“Bana göre bu her birimizin yaşantımızın bir noktasında geldiğimizde başladığımız geri dönüş yolculuğunun öyküsüdür: ‘nel mezzo del cammin di nostra vita’ - geriye bakıp, ne olmayı düşlerken gerçekte ne olduğumuzla yüzleştiğimiz an.”

Florencia en el Amazonas’ın son sahnesinde soprano Verónica Villarroel’in mistik dönüşümü

Foto: Craig T. Mathew

Catán, Florencia’daki kelebek motifi üzerine de şöyle diyor:

“Kelebek imgesi, hayata gelişinin o muhteşem anı, Florencia’nın sonunda en açık bir şekilde görülebilir. Kelebek benim eserlerimin çoğunda bulunan bir motif. Hatta öyle diyebilirim ki bu eserleri bestelerken aklımdan çıkmayan bir imge oldu. Kendime bunun nedenini sordum. Sanırım

ki bu benim ayrılığın hüznüne çare bulma çabam; bunu anlamak için verdiğim uğraş, birşeyin sona erip başka bir şeye dönüşmesini kabul edebilmek için verdiğim savaş. Bir operayı bitirip de benimle onca zaman yaşamış olan karakterlere veda ettiğim zaman, bana o kadar şey öğreten, benden doğan ve varlıklarıyla bana hayat veren o karakterleri sonunda kendimden ayırt etmem hiç bir zaman mümkün olmadı.”

Catán bizimle opera sanatı hakkında genel düşüncelerini de paylaşıyor:

“Opera insanların en önemli iki ifade şeklini bir araya getirmeye çalışır: şiir ve müzik. Benim için bu iki öğeyi başarılı bir şekilde bir araya koymak besteciliğin en yüce hedefidir. Ama kendi başlarına hem eksiksiz hem de mükemmel olan bu iki sanat dalını bir araya getirebilmek çok zordur. Opera müziğe hecelerın eklendiğı bir form değildir, sözlerin melodi eklenerek sunulduğu bir ortam da değil. Opera kendini oluşturan bu iki öğeyi aşır yeni bir bileşim, yeni bir ifade tarzı oluşturma sanatıdır... Opera bestecisi inşa edeceği yapının temellerini çok derin atmak zorundadır. Bu derinlik de onu şiir ve müziğin kökenine götürür- zaten insanlığın da özü budur... Aşk, ölüm, korku, yalnızlık, mutluluk, tutku – hayatımızı üzerine kurduğumuz bu temeller aynı zamanda opera sanatının da üzerine odaklandığı konulardır.”

“İzleyicilerin müziğini önyargısız dinlemesini, dil sorunlarını düşünmemelerini isterdim. Bazan insanlar ‘İspanyolca değil mi, hiç birşey anlamayacağım’ diye çekiniyor. Hiç de öyle değil. Sanırım ki bu herkese hitap eden bir opera – aşkın getirdiğı mutluluğı ve zorluğunu yaşamış her insanın kendine birşeyler çıkaracağını, kendisi hakkında birşeyler öğreneceğini düşünüyorum. Bence sanatın işlevi de zaten budur.”

Besteci Daniel Catán'ın "İstanbul'da görüşmek ümidiyle" diyerek yazar için imzaladığı Florencia en el Amazonas kaydının kitapçığı.

“Opera insanların en önemli iki ifade şeklini bir araya getirmeye çalışır: şiir ve müzik. Benim için bu iki öğeyi başarılı bir şekilde bir araya koymak besteciliğin en yüce hedefidir. Ama kendi başlarına hem eksiksiz hem de mükemmel olan bu iki sanat dalını bir araya getirebilmek çok zordur. Opera müziğe hecelerın eklendiğı bir form değildir, sözlerin melodi eklenerek sunulduğu bir ortam da değil. Opera kendini oluşturan bu iki öğeyi aşır yeni bir bileşim, yeni bir ifade tarzı oluşturma sanatıdır...”

Bir Dilek: Florencia Türkiye’de?

Florencia en el Amazonas’ın LA Operasının 2014-15 sezonundaki açılış gecesinden iki gün önceki son kostümlü provasında, Daniel Catán’ın dul eşi Andrea ile konuşma fırsatı buldum. “Keşke Florencia’yı Türkiye’de de seslendirmek mümkün olsaydı” dedi bana, “Daniel Türkiye’yi her zaman çok sevmişti...”

KAYNAKÇA

- Daniel Catán, “Florencia En El Amazonas: Opera Vocal Score”, Associated Music Publishers, 2006.
- Daniel Catán, “On how I found Florencia and got to the Amazon”, Performances Magazine, Los Angeles, Kasım 2014.
- Ömer Eğecioğlu, “Daniel Catán - Çağdaş bir Opera Bestecisi” AKOB Dergisi, No. 4, Eylül 2010.
- Ömer Eğecioğlu, “Daniel Catán’ın Il Postino operası: Bir Aşk Öyküsünün Yeniden Doğuşu” AKOB Dergisi, No. 6, Ocak 2011.
- Ömer Eğecioğlu, “Daniel Catán Artık Aramızda Değil” AKOB Dergisi, No. 8, Mayıs 2011.
- Performances Magazine, Los Angeles, Kasım 2014.